

10. Новікова О. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення / О. Новікова. — Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. — 460 с.
11. Паламарчук В.М. Економічні перетворення і соціальна безпека / В.М. Паламарчук. — К., 1996. — Вип. 1. — 64 с.
12. Пашков В.М. Господарсько-правові аспекти забезпечення охорони здоров'я як соціальної домінанти національної безпеки [Електронний ресурс] / В.М. Пашков — Режим доступу www.apteka.ua/archives/591/25280.html
13. Пирожков С. Концептуальні підходи до формування системи національної безпеки України / С. Пирожков // Стратегічна панорама. — 2003. — №1. — С. 93—106.
14. Поорхнявий Ю.Б. Соціальна безпека / Ю.Б. Поорхнявий, О.О. Давидюк, Л.І. Ільчук / Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-06-10-20-38-03&catid=16:2010-06-10-20-23-45&Itemid=23
15. Розробка проектів нормативних актів у сфері культури та мистецтва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2009-11.php
16. Соціальна держава: український вибір / [ред. В.А. Гошовської] / вид. друге — К.: ЦПСД, 2007. — 337 с.
17. Шевчук П. Соціальна політика / П. Шевчук. — Львів: Світ, 2003. — 400 с.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2014р.

УДК 331:339.137:332.1(477.83)

Процевят О.С.,

інженер I категорії,

відділ розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій,

Інститут регіональних досліджень НАН України

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Розглянуто суть поняття «трудова потенція регіону». Оцінено стан трудового потенціалу у Львівській області. Визначено взаємозв'язок категорій «трудова потенція регіону», «конкурентоспроможність регіону», «інвестиційна привабливість регіону».

Рассмотрена сущность понятия «трудова потенція регіону». Оценено состояние трудового потенциала во Львовской области. Определена взаимосвязь категорий «трудова потенція регіону», «конкурентоспособность региона», «инвестиционная привлекательность региона».

The essence of the concept of «employment potential in the region.» Reviewed by a state employment potential in the Lviv region. Correlation of categories «labor potential of the region,» «competitive region», «investment attractiveness of the region.»

Ключові слова. Трудова потенція, регіон, конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість.

Ключевые слова. Трудовой потенциал, регион, конкурентоспособность, инвестиционная привлекательность.

Key words. Employment potential, region, competitiveness, investment attractiveness.

Вступ. Однією із основних домінант інтенсивного зростання економіки регіону є проблема ефективного розвитку, збереження, зміцнення та використання трудового потенціалу. Достовірна оцінка кількісних та якісних характеристик трудового потенціалу в умовах сучасності виступає позитивним фактором економічних перетворень. Враховуючи те, що сьогодні розвиток економіки здійснюється швидкими темпами, то потрібно брати до уваги не лише нинішні можливості трудового потенціалу та накопичені резерви їх подальшого розвитку, але й враховувати

перспективи майбутнього. Досягнення високого рівня і якості трудового потенціалу регіону (ТПР) є основним чинником забезпечення стабільності, а водночас і конкурентоспроможності економіки, адже існує непересічний зв'язок між цими двома поняттями.

Чільне місце серед основних факторів розвитку економіки посідає трудовий потенціал. У наукових колах питанням сутності трудового потенціалу, його особливостям присвячено доволі багато наукових праць. Над цією проблемою працювали відомі вчені: Сембер С.В. [1], Кліяненко Б.Т., Большенко С.Ф. [2], Череп А.В. [3], Черчик Л.М. [5], Дегтярьова І.О. [7], Янковська Л.А. [8]. Однак, спираючись на досліджуваність цієї проблематики, багато аспектів залишаються не розкритими до кінця. Вивчення робіт наведених авторів дало змогу встановити сутність поняття трудового потенціалу регіону, виділити основні особливості його розвитку та провести оцінку. Водночас останнім часом зменшується кількість вчених, які б глибоко досліджували аспекти впливу трудового потенціалу на конкурентоспроможність економіки регіону та скорочується кількість праць, що висвітлюють вирішення цієї проблеми.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження поняття трудового потенціалу регіону, його оцінка (на прикладі Львівської області) та визначення рівня впливу на конкурентоспроможність регіону.

Результати дослідження. У процесі удосконалення господарської діяльності та в період переходу від кількісних до якісних показників оцінки економічного зростання та інтенсивного розвитку регіональної і водночас національної економіки виникає така економічна категорія, як «трудова потенція».

У теоретичних і прикладних роботах учених-економістів даються багаточисленні визначення і різноманітні тлумачення поняття «трудова потенція». Це, в свою чергу, пояснюється широтою сутнісних рис цієї доволі складної економічної категорії. У нашій статті категорія «трудова потенція» буде розглядатись на регіональному рівні, тобто на мезорівні.

З погляду економіста С.В. Сембера [4, с. 7], суть ТПР полягає у максимальній здатності населення працездатного віку до праці, яка здійснюється на локальній території та якій властиві: існуючий поділ праці і спеціалізація, відповідна система як виробничих, так і кооперативних зв'язків, трудові традиції, що склались історично та певні соціально-психологічні риси працездатного населення.

На думку вчених Б.Т. Кліяненка та С.Ф. Большенко, ТПР характеризується якісними та кількісними характеристиками трудових ресурсів регіону, через які визначаються найбільші переваги цього регіону у виробництві конкурентоспроможної продукції [2, с. 8].

З позицій А.В. Череп [7, с. 248], ТПР передбачає можливість трудових ресурсів регіону не тільки кількісно і якісно задовольняти потреби мікро-, мезо- та макрорівня, але й брати до уваги ступінь їх реалізації у період здійснення трудової діяльності.

Розвиток ТПР являє собою процес переходу економічно активного населення у стадію досконалості, тобто якісне та кількісне використання праці цього населення. Подальші перспективи успішного розвитку ТПР не можливі без виявлення причин, які негативно впливають на його теперішній стан. Для того, щоб визначити теперішній стан трудового потенціалу в регіоні, потрібно провести його оцінку за відповідною методикою.

Оцінку ТПР можна проводити на основі коефіцієнтної методики, запропонованої Л.М. Черчик [8, с. 78—84]. Дана методика передбачає аналіз трьох груп показників: кількісних показників використання ТПР (ступінь залучення

трудового потенціалу, індекс продуктивності суспільної праці, коефіцієнт інноваційної праці), якісних показників використання ТПР (частка працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи, продуктивність суспільної праці, використання фонду робочого часу) та показників формування і розвитку потенціалу регіону (статева структура населення, частка населення працездатного віку, освітній потенціал населення, коефіцієнт загальної захворюваності, аналіз травматизму).

Оцінку трудового потенціалу Львівської області доцільно буде провести на основі аналізу основних показників ринку праці цього регіону (табл. 1).

Таблиця 1

ОЦІНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2009-2013 РР.

Показники оцінки трудових ресурсів	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Економічно активне населення працездатного віку, тис. осіб	1090,5	1100,5	1104,2	1112,7	1119,9
у тому числі					
зайняте населення, тис. осіб	990,0	1007,7	1012,1	1023,6	1035,6
безробітне населення, тис. осіб	100,5	92,8	92,1	89,1	84,3
Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	556,5	554,7	542,2	535,9	516,4
Середньомісячна заробітна плата, грн	1667,26	1941,48	2243,64	2577,81	2788,94

Джерело: сформовано на підставі [3]

За даними табл. 1, з 2009 р. у Львівській області спостерігається тенденція зростання економічно активного населення працездатного віку щороку в середньому на 0,7 %, у тому числі кількості зайнятого населення — на 1,1 %. Водночас кількість безробітного населення спадає щороку в середньому на 4,3 %. Щорічне зниження середньооблікової кількості штатних працівників відбувається на 1,8 %, при тому зростає середньомісячна заробітна плата на 13,8 % щороку. Динаміку індексів зайнятого та безробітного населення на фоні економічно активного населення Львівської області наведено на рис. 1.

Проаналізувавши офіційні дані [3], можна припустити, що розвиток трудового потенціалу Львівської області з позицій оцінки економічно активного населення знаходиться на високому рівні. Водночас такий стан позитивно впливає на конкурентні позиції цього регіону.

Згідно з «Стратегією розвитку Львівщини до 2015 року», процес забезпечення розвитку трудових ресурсів Львівської області включає [5]:

- доступність високих стандартів навчання для працівників протягом періоду їх виробничої діяльності;
- залучення до співпраці у сфері освіти і науки;
- сукупність заходів стосовно забезпечення працездатного населення повною зайнятістю.

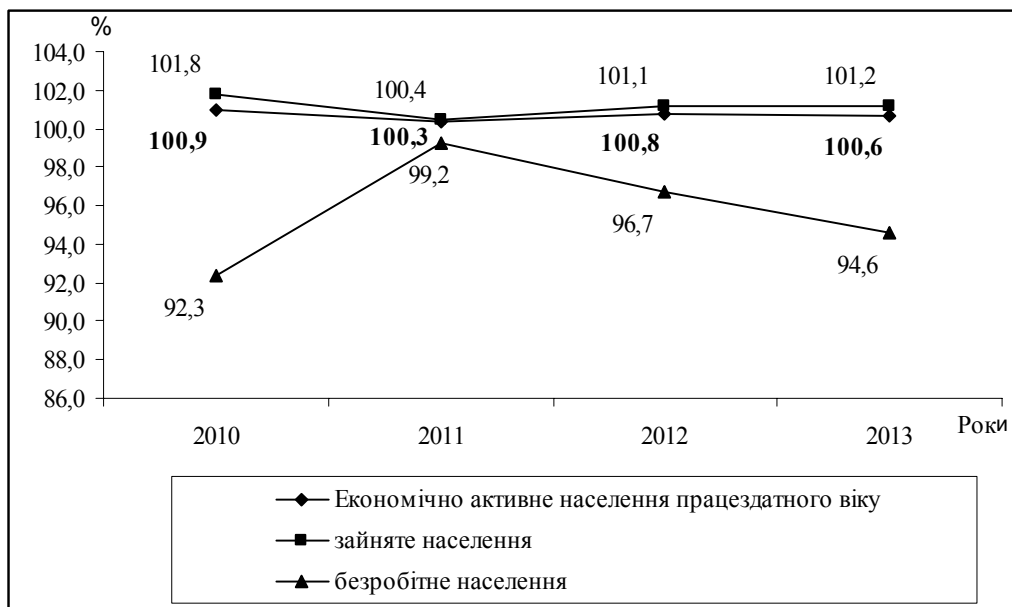

Рис. 1. Динаміка індексів зайнятого та безробітного населення на фоні економічно активного населення Львівської області (попередній рік=100 %)

Джерело: розраховано та сформовано на підставі [3]

На думку Дегтярьової І.О. [1], успішний розвиток трудового потенціалу регіону може сприяти залученню інвестицій у регіон, адже він виступатиме конкурентною перевагою регіону.

Виходячи з цього, слід сказати, що поняття «конкурентоспроможність регіону» перебуває у прямій залежності з поняттям «трудова потенціал регіону»: чим вищий ступінь (питома вага) залучення трудового потенціалу до суспільно корисної праці та ефективного його використання, тим вищими є конкурентні переваги регіону, і тим більші можливості регіону виникають стосовно залучення інвестицій у економіку. Дане твердження можна представити лінійною функцією:

$$y = k * x,$$

де y — показник конкурентоспроможності економіки регіону;

x — показник трудового потенціалу регіону;

k — число, $k \neq 0$.

Іншими словами дану функцію називають прямою пропорційністю. Графік цієї функції становить пряму, що проходить через початок координат.

На думку проф. Янковської Л.А. [9], лише від трудового потенціалу, водночас на належному рівні розвинуеного освітньо-фахового потенціалу, як основного складника залежать конкурентні переваги не тільки регіону, але й країни загалом. За сучасних умов лише освітньо-фаховий потенціал викликає великий інтерес, бо завдяки рівню та якості його розвитку визначаються інноваційні можливості та творча здатність трудового потенціалу, що при тому призводить до загального розвитку суспільства.

Враховуючи те, що регіон (мезорівень) складається з окремих ланок виробництва — підприємств та організацій (мікрорівня), тому в сукупності освітньо-фаховий потенціал працівників підприємств та організацій складатиме загалом освітньо-фаховий потенціал регіону. Виходячи із [6, с. 31] модель, що показує взаємовплив освітньо-фахового потенціалу персоналу та інвестиційної привабли-

вості підприємства в контексті розвитку підприємства з мікрорівня, можна інтерпретувати на мезорівень, при цьому потрібно ще врахувати показник конкурентоспроможності в контексті розвитку економіки (рис. 2).

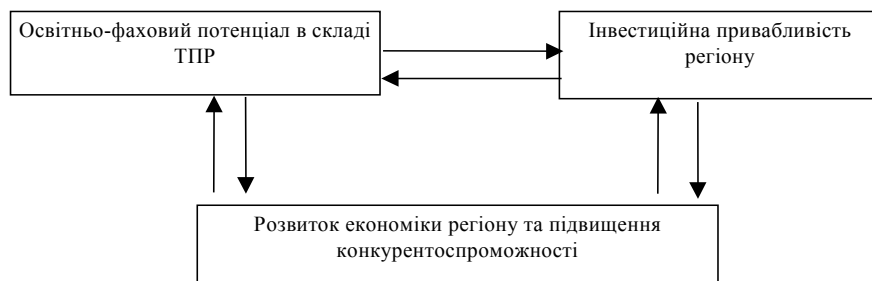

Рис. 2. Блок-схема взаємозв'язку трудового потенціалу, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіону

Джерело: сформовано автором на підставі [6, с. 31]

Висновки. Потужні конкурентні можливості регіону залежать від багатьох чинників, що впливають на їх формування. Одним із таких чинників є трудовий потенціал. У статті поверхнево розглянуто вплив цього фактора на конкурентні властивості регіону. Встановлено, що чим вищий рівень розвитку ТП, тим більші конкурентні переваги має регіон. Окрім того, провівши оцінку трудового потенціалу Львівської області, встановлено, що нинішній рівень його розвитку позитивно впливає на конкурентоспроможність цього регіону. З огляду на те, подальші перспективи дослідження слід проводити стосовно аналізу впливу інших факторів на конкурентоспроможність регіону та поглиблено їх розглядати.

Література

1. Дегтярьова І.О. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону / І.О. Дегтярьова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf
2. Кліяненко Б.Т., Большенко С.Ф. Вплив мотиваційного фактора на формування конкурентоспроможного трудового потенціалу регіону / Б.Т. Кліяненко, С.Ф. Большенко // Регіональна економіка. — 2004. — № 4 (34). — С. 7—15.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/year/2011/t179911_3.pdf
4. Сембер С.В. Використання трудового потенціалу в умовах структурної перебудови економіки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 / С.В. Сембер. — Львів, 2000. — 19 с.
5. Стратегія розвитку Львівщини до 2015 року / Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://loda.gov.ua>
6. Процевят О.С. Особливості впливу освітньо-фахового потенціалу персоналу на інвестиційну привабливість підприємства / Р.М. Скриньковський, О.С. Процевят // Економіка. Фінанси. Право. — № 6/1. — 2013. — С. 27—32.
7. Череп А.В., Зубрицька Я.О. Основи формування трудового потенціалу в державі, регіоні, на підприємстві / А.В. Череп, Я.О. Зубрицька // Вісник Запорізького національного університету. — 2011. — №1(9). — С. 245—254.
8. Черчик Л.М. Коефіцієнтна методика оцінки трудового потенціалу регіону / Л.М. Черчик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. — 2012. — №4. — С. 77—85.
9. Янковська Л.А. Формування освітньо-фахового потенціалу в системі соціально-економічного розвитку регіону: автореф. дис... докт. екон. наук: 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Л.А. Янковська. — Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2008. — 40 с.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2014 р.